

Regionálna inovačná stratégia – cesta k rozvoju regiónu (prípadová štúdia z regiónu Žilina)

MÁRIA ROSTÁŠOVÁ – TATIANA ČOREJOVÁ

Žilinská univerzita v Žiline

Univerzitná 1, 010 26 Žilina

Slovenská republika

Maria.Rostasova@fpedas.uniza.sk, Tatiana.Corejova@fpedas.uniza.sk

Abstract

Key objective of regional innovation strategies is to set up basis for regional institutional structures for innovation support, based on collaborative networks between existing institutions and organisation, and to implement a strategic innovation framework that will enable existing firms to introduce more innovation at all levels and create a positive culture for new entrepreneurs. Case study - Zilina Innovation Policy - through the RIS process created an enabling environment for research and development, innovation and business in the Zilina region.

Key words: research; regional growth; development; collaborative networks; innovation

Regionálna inovačná stratégia (RIS) Žilinského regiónu vznikla ako reakcia na potrebu zvyšovania konkurencieschopnosti v SR a potreba uspieť v medzinárodnej konkurencii, pre zabezpečenie významného medzinárodného postavenie regiónu, nutnosť systematického prístupu k tvorbe inovácií v regióne, ako aj pre zlepšenie klímy vzájomnej spolupráce medzi kľúčovými aktérmi v regióne.

Pred vytvorením návrhu stratégie sa v období rokov 2005-2006 uskutočnilo množstvo východiskových analýz, medzi ktoré patrili okrem iného:

- analýza inovačných potrieb podnikateľských subjektov v Žilinskom regióne,
- analýza inovačnej ponuky inštitúcií v Žilinskom regióne,
- analýza silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození,
- implementovanie metodológie „Regional Technology Foresight“ na predpovedanie scenárov budúceho inovačného vývoja,
- uplatnenie benchmarkingu na nájdenie najlepších skúseností v oblasti tvorby inovácií vo vybraných európskych regiónoch.

Analýza bola vykonaná na základe výsledkov dopytovania, ktorého cieľom bolo kvantifikovať a vyhodnotiť stupeň a intenzitu inovačných aktivít podnikov a inštitúcií Žilinského regiónu.

Analýza inovačnej ponuky v regióne mala za cieľ zmapovať potenciál ponuky služieb pre malé a stredné podniky v oblasti inovácií a nájsť „medzery“ v ponuke takýchto služieb. Na základe jej výsledkov bola zostavená schéma regionálnych inštitúcií, ktoré poskytujú podporné služby pre inovácie. [1, 2]

Obr. 1 Inštitucionálna schéma podpory inovácií v Žilinskom regióne

Analytické práce na projekte vyústili do SWOT analýzy, za účelom posúdenia silných a slabých stránok, t. j. vnútorné predpoklady podnikov Žilinského regiónu pre uskutočňovanie inovačných aktivít a súčasne rozboru príležitostí a hrozieb, prichádzajúcich z vonkajšieho prostredia, ktoré je oslovenými podnikmi a inštitúciami vnímané ako významné. Takto sa mohli vyprofilovať aj hlavné smery rozvoja, resp. najzávažnejšie disparity, ktoré sa vyskytli v Žilinskom kraji. [1, 2]

<p>Silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Existencia záujmu o inovačný rozvoj (71% manažmentu zastáva názor, že inovačný rozvoj môže napomôcť k splneniu strategických cieľov firmy). ○ Deklarovanie procesu tvorivého rozvoja. ○ Podpora zamestnancov k predkladaniu nových myšlienok. ○ Vytváranie inovácií na základe vnútorného výskumu a vývoja. ○ Angažovanosť smerom k organizačným a marketingovým inovačným aktivitám. ○ Nové alebo výrazne zdokonalené produkty a procesy, ktoré boli uvedené na trh sú vo veľkej miere novinkou na trhu, t. j. uvedené na trh skôr ako u konkurentov (výrobky 31%, služby 37%). <p>Cesty k ich zvýrazneniu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Zvyšovanie vzdelanosti podnikov smerom k proinovačným tendenciám. ○ Zvyšovanie informovanosti o moderných prístupoch k inovačným aktivitám podnikov a inštitúcií. ○ Štúdium svetových trendov a noviniek na trhu v jednotlivých odvetviach činnosti podnikov a inštitúcií. ○ Zvýšenie ponuky inovatívnych riešení od podnikov a inštitúcií vedy a výskumu. 	<p>Slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Absencia inovačných stratégií (len 25% podnikov a inštitúcií má spracovanú inovačnú stratégiu, 25% jej spracovanie plánuje). ○ Nedostatok kvalifikovaných zamestnancov pre oblasť inovácií (inovácie sú prevažne náplňou riadiacich pracovníkov). ○ Neefektívny odmeňovací systém pre inovačné myšlienky. ○ Nevyčísľovanie podielov tržieb z inovovaných produktov. ○ Nízka úroveň výdavkov na inovácie. ○ Sústredenosť na inovovanie pomocných procesov. ○ Nízky počet nových alebo výrazne zdokonalených produktov na trhu v rokoch 2004 – 2005. ○ Nízka úroveň čerpania finančnej podpory z fondov EÚ. ○ Nízky stupeň spolupráce s inými podnikmi a inštitúciami pri inovačných aktivitách, podmienený aj obtiažnosťou nadväzovania spolupráce. ○ Nedostatok podaní v oblasti práv duševného vlastníctva. <p>Cesty k ich odstráneniu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Aktívne využívanie trhu práce pri výbere zamestnancov. ○ Vybudovanie systému vzdelávania pre oblasť inovácií. ○ Tvorba inovačných stratégií a odmeňovacieho systému v podnikoch a inštitúciách. ○ Tréningové programy pre nácvik tímovej práce a foriem efektívnej spolupráce medzi podnikateľskými jednotkami a inštitúciami. ○ Posilnenie čerpania existujúcich finančných stimulov a podpory z dostupných zdrojov pre zvyšovanie inovačných aktivít.
--	--

<p>Príležitosti</p> <ul style="list-style-type: none">o Existencia trhového priestoru pre uvádzanie nových a výrazne zdokonalených produktov na trh.o Možnosti vytvárania partnerstiev medzi podnikmi a inštitúciami VaV (výskum a vývoj) v SR a v zahraničí.o Silné impulzy pre inovačné aktivity od dodávateľov zariadení, materiálov a komponentov.o Vyššia úroveň tlaku zákazníkov na inovačné projekty.o Pozitívne naladenie spoločnosti k inovačným aktivitám.o Zvyšovanie možnosti získania informácií o trhoch, konkurentoch a systéme podpory pre inovačné aktivity firmami prostredníctvom informačných a komunikačných technológií (IKT).o Široká ponuka vzdelávacích aktivít v oblasti inovácií.o Existencia podpory inovačných aktivít na národnej a európskej úrovni. <p>Cesty k ich využitiu:</p> <ul style="list-style-type: none">o Budovanie dodávateľsko - odberateľských vzťahov na základe spoločných inovačných aktivít.o Šírenie poznatkov o pozitívnom vplyve inovačných aktivít pre zvýšenie konkurencieschopnosti firiem.o Využívanie najmodernejších IKT pre zvyšovanie možnosti získania informácií o trhoch, konkurentoch a možnosti získavania podpory pre inovačné aktivity firiem.	<p>Ohrozenia</p> <ul style="list-style-type: none">o Neefektívna národná inovačná politika štátu.o Neexistencia národnej inovačnej stratégie.o Nedostatočná ponuka verejnej finančnej podpory od miestnych alebo regionálnych orgánov štátnej správy, od vlády a z EÚ.o Vo všeobecnosti nízky stupeň informovanosti okolia podávajúceho podnety pre nové inovačné projekty.o Nízka angažovanosť univerzít a VaV inštitúcií pre transfer poznatkov do podnikateľského prostredia.o Nedostatočná kvantifikácia dosiahnutých efektov inovácie vyvoláva dojem neefektívnosti investícií do inovácií.o Nedostatočná legislatíva v oblasti práv duševného vlastníctva (žiadosti o patenty, zaregistrované priemyselné vzory, zaregistrovanie ochrannej známky, uplatnenie autorských práv).o Inovačné aktivity konkurenčných podnikov v iných regiónoch, strata trhovej pozície na národnej, európskej a celosvetovej úrovni. <p>Cesty k ich eliminácii:</p> <ul style="list-style-type: none">o Iniciovanie zmien v oblasti národných dokumentov pre podporu inovačných aktivít podnikov na národnej a regionálnej úrovni.o Podpora zvýšeniu stupňa informovanosti o ponuke riešení vedy a výskumu.o Celo regionálne marketingové aktivity v zmysle zviditeľňovania výsledkov inovačných aktivít podnikov a inštitúcií.o Zvýšenie úlohy univerzít v procese transferu poznatkov ako aj zvýšenie dôležitosti hodnotenia tohto aspektu v akreditačnom procese.
---	--

Na základe realizovaných analýz, ako aj hľadáním sekundárnych údajov, ktoré boli obsahom ďalších projektov riešených na národnej, regionálnej a univerzitnej úrovni bolo možné definovať základné problémové oblasti pre oblasť inovácií nasledovne:

- **vytváranie a vzájomné prepojenie inovačných stratégií na národnej, regionálnej a podnikovej úrovni – strategická úroveň;**
- **definovanie mechanizmu vytvárania inovačných procesov v podniku alebo v inštitúcii, vrátane podchytenia záujmu o inovačné aktivity vo vnútri podnikov – taktická úroveň;**
- **budovanie systémov podpory inovačných aktivít** (zo strany regionálnych orgánov a inštitúcií, existencia inovačných asistentov a pod.) – *operatívna úroveň*. [1, 2]

Rámcová stratégia Žilinského regiónu pre oblasť inovačného rozvoja vychádzala zo súčasných spracovávaných dokumentov, ktoré upravujú rozvoj Slovenskej republiky a Žilinského regiónu v oblasti zvyšovania konkurencieschopnosti a inovácií. V súčasnej dobe je takým dokumentom Národný strategický referenčný rámec a v podmienkach posilnenia

konkurencieschopnosti priemyslu a služieb je to Operačný program konkurencieschopnosť a hospodársky rast (OP KaHR).

Významnú úlohu pri spracovaní stratégie pre oblasť inovačného rozvoja zohrali aj benchmarkingové analýzy, ktoré tvorili súčasť použitého postupu riešenia. Objektom skúmania a porovnávania sa stali všetky významné projekty a postupy v mnohých štátoch Európy. Práve pri takomto postupe nachádzali riešitelia projektu významné podnety pre zameranie svojej práce a zároveň sa snažili poučiť na chybách, ktorých sa riešitelia podobných projektov dopustili.

Uskutočnené analýzy sa stali veľmi vhodnou prípravou na uplatnenie metodológie „Regional Technology Foresight“, pomocou ktorej bolo možné vytvoriť návrh dvoch scenárov (zotrvačného a žiaduceho) budúceho vývoja v oblasti inovácií v Žilinskom regióne. Tieto scenáre obsahovali popis základných aspektov inovačného potenciálu v regióne, vysvetľujúce prečo a ako pristupovať ku zmenám v oblasti inovácií. Boli vytvárané s cieľom pochopiť podstatu zmien, potrebných pre voľbu správnej orientácie ďalšieho inovačného rozvoja. Navrhnuté scenáre poskytli základné informácie pre stanovenie strategických inovačných cieľov, priorít systémových opatrení a pre plánovanie krokov na dosiahnutie týchto cieľov.

V rámci využívanej metodológie RTF pracovali tri typy panelov: pracovný, referenčný a expertný, v ktorých pôsobili významní odborníci pre oblasť inovačného rozvoja v regióne v SR aj v zahraničí.

Pretože podporným aktivitám inovácií je na európskej a aj na národnej úrovni venovaná zvýšená pozornosť riešitelia projektu vytvorili opatrenia rámcovej stratégie, ktoré rozdelili na tri samostatné časti: infraštruktúrnú podporu, finančnú podporu a vzdelávanie na podporu inovácií. Kľúčový faktor, t. j. prenos výstupov výskumu a vývoja bol zaradený pod všeobecnejší názov Spolupráca pri inováciách. Na základe toho konštatovania boli opatrenia stratégie prerozdelené na päť častí: inovačná politika a kultúra, spolupráca pri inováciách, infraštruktúrna podpora inovácií, finančná podpora inovácií, vzdelávanie na podporu inovácií.

Pre každý z uvedených kľúčových faktorov rozvoja inovácií boli podrobne popísané systémové opatrenia stratégie. V rámci zabezpečenia udržateľnosti navrhutej Regionálnej inovačnej stratégie Žilinského regiónu počas najbližších rokov boli vybrané pilotné aktivity, ktoré by sa mali realizovať už v tomto roku a ktoré by mali mať pomerne rýchly a účinný vplyv na podnikateľské subjekty, s cieľom zvýšiť ich inovačné povedomie a inovačné aktivity ako predpoklad pre realizáciu ďalších projektov. Realizátor uvedených projektov je Žilinská univerzita v spolupráci so Žilinským samosprávnym krajom.

Na základe opatrení formulovaných v Regionálnej inovačnej stratégii Žilinského regiónu ako aj na základe ďalších štúdií a analýz boli odporúčané významné projektové zámery, ako nástroje podpory infraštruktúry pre inovácie. [1, 2]

<i>PROJEKT</i>	<i>OPATRENIE RIS</i>	<i>CIEĽ PROJEKTU</i>	<i>PRÍNOS PROJEKTU</i>
Klaster a partnerstvá	<i>Tvorba efektívnych modelov prepojenia VaV inštitúcií s praxou</i>	<i>Podpora vzájomnej spolupráce a rast medzinárodnej konkurencieschopnosti podnikov.</i>	Zlepšená komunikácia a spolupráca podnikov v jednotlivých odvetviach s dodávateľmi technológií a odberateľmi produktov. Zabezpečovanie spoločných potrieb kooperujúcich firiem (vzdelávanie, výskum, a pod.)
Univerzitné brokerské centrum	<i>Vytvorenie systémových pravidiel pre transfer technológií.</i>	<i>Vybudovanie systému vzájomnej informovanosti a previazania podnikateľského a univerzitného prostredia.</i>	Zlepšenie prehľadu a informovanosti podnikateľských subjektov o možnostiach spolupráce s univerzitami, zavedenie klientskeho systému práce na univerzitách.
Regionálny inovačný portál	<i>Inovačná kultúra a rámcové podmienky pre inovácie v regionálnom kontexte. Vytvorenie systémových pravidiel pre transfer technológií.</i>	<i>Transfer znalostí, technológií, výmena informácií a znalostí pre všetky regionálne organizácie.</i>	Zvýšenie inovačného a podnikateľského povedomia v regióne. Zvýšenie prepojenia medzi univerzitami, výskumno – vývojovými inštitúciami a podnikmi. Podpora regionálnej spolupráce podnikov a výskumno – vývojových organizácií. Podpora inovačnej kapacity podnikov. Podpora technologického transferu a výmeny informácií v regióne.
Kompetenčné a výskumné centrá s prepojením na európsku úroveň – zabezpečenie medzinárodného partnerstva	<i>Zapojenie podnikov do medzinárodných programov výskumu a vývoja</i>	<i>Rast konkurencieschopnosti prostredníctvom využívania potenciálu domácich malých a stredných podnikov.</i>	Podpora špecializovaného aplikovaného výskumu pre určité odvetvie hospodárstva s cieľom dosiahnutia európskej kvality a napojenia na špičkové centrá v rámci Európy.

<p>Vedecké a technologické parky a inkubátory</p>	<p><i>Tvorba efektívnej inovačnej infraštruktúry a poradenských služieb</i></p>	<p><i>Realizácia transferu poznatkov a technológií do podnikateľskej praxe.</i></p>	<p>Viac životaschopných MSP orientovaných na produkty a služby s vysokou pridanou hodnotou. Viac medzinárodne pôsobiacich MSP. Viac zahraničných investícií v odvetviach s vysokou pridanou hodnotou.</p>
<p>Vzdelávacie, tréningové a poradenské centrá</p>	<p><i>Celoživotné vzdelávanie pre oblasť inovácií</i></p>	<p><i>Vytvorenie komplexnej ponuky vzdelávacích a tréningových modulov pre MSP.</i></p>	<p>MSP využívajúce najnovšie technológie, jazykovo schopné uplatniť sa na európskom trhu. Vzdelávanie pre prax – absolventi univerzít s väčším zameraním na podnikanie. Vytvorenie konceptu „Učiaceho sa regiónu“.</p>
<p>Regionálny inovačný fond</p>	<p><i>Verejná finančná podpora pre inovácie, podnikanie a budovanie inovačnej infraštruktúry.</i></p>	<p><i>Vytvorenie regionálneho inovačného fondu pre MSP.</i></p>	<p>Finančné nástroje vhodné pre podporu MSP aj v počiatočnom štádiu podnikania. Dostupnosť produktov rizikového kapitálu v regióne. Vytvorenie systému záruk pre MSP.</p>

Ako potenciálny realizátor týchto aktivít bolo stanovené existujúce združenie právnických osôb CASA ZINA (VÚC, Žilinská univerzita, Mesto Žilina), ktoré v prípade potreby môže byť rozšírené o ďalšie právnické osoby.

V rámci zabezpečenia udržateľnosti realizácie navrhutej Regionálnej inovačnej stratégie Žilinského regiónu počas najbližších boli definované pilotné aktivity, ktoré by sa mali realizovať v roku 2007 a ktoré by mali mať pomerne rýchly a účinný vplyv na podnikateľské subjekty, s cieľom zvýšiť inovačné povedomie a inovačné aktivity ako predpoklad pre realizáciu ďalších projektov. Realizátor uvedených projektov bude Žilinská univerzita v spolupráci so Žilinským samosprávnym krajom. [1, 2]

AKTIVITA	OPATRENIE RIS	CIEĽ AKTIVITY	PRÍNOS AKTIVITY
<p>Spracovanie príručky ako pripraviť a riadiť schémy financovania regionálnych finančných fondov</p>	<p><i>Verejná finančná podpora pre inovácie, podnikanie a budovanie inovačnej infraštruktúry</i></p>	<p><i>Príprava štúdie uskutočniteľnosti ako pripraviť a riadiť regionálne finančné fondy a schémy, ktoré môžu byť neskôr financované zo štrukturálnych fondov EÚ.</i></p>	<p>Rast pripravenosti regiónu pri efektívnom čerpaní štrukturálnych fondov zameraných na podporu podnikateľského prostredia.</p> <p>Podpora podnikov pri počiatočných financovaní podnikateľských aktivít.</p> <p>Podpora inovatívnych a životaschopných podnikateľských nápadov a myšlienok.</p> <p>Podpora pri zakladaní nových inovatívnych podnikov z akademického i súkromného sektoru.</p>
<p>Inovačné ocenenia a inovačné súťaže</p>	<p><i>Inovačná kultúra a rámcové podmienky pre inovácie v regionálnom kontexte.</i></p>	<p><i>Identifikácia a propagáciu dobrých podnikateľských nápadov, podpora podnikateľského ducha v regióne.</i></p>	<p>Zvýšenie inovačného a podnikateľského povedomia v regióne.</p> <p>Prezentácia inovatívnych podnikateľských myšlienok v regióne.</p> <p>Zviditeľňovanie výsledkov vedecko - výskumných inštitúcií smerom k podnikom.</p> <p>Stimulácia inovačných aktivít špecifických cieľových skupín, napr. študentov a mladých výskumných pracovníkov.</p> <p>Vzájomné prepojenie podnikov a vedecko - výskumných inštitúcií.</p>
<p>Interaktívny inovačný portál</p>	<p><i>Inovačná kultúra a rámcové podmienky pre inovácie v regionálnom kontexte. Vytvorenie systémových pravidiel pre transfer technológií.</i></p>	<p><i>Transfer znalostí, technológií, výmena informácií a znalostí pre všetky regionálne organizácie.</i></p>	<p>Zvýšenie inovačného a podnikateľského povedomia v regióne.</p> <p>Zvýšenie prepojenia medzi univerzitami, výskumno – vývojovými inštitúciami a podnikmi.</p> <p>Podpora regionálnej spolupráce podnikov a výskumno – vývojových organizácií.</p> <p>Podpora inovačnej kapacity podnikov.</p> <p>Podpora technologického transferu a výmeny informácií v regióne.</p>
<p>Inovačná príručka pre malé a stredné podniky</p>	<p><i>Vytvorenie systémových pravidiel pre transfer technológií.</i></p>	<p><i>Podpora základných znalostí inováciách a výchova k inováciám pre malé a stredné podniky.</i></p>	<p>Zvýšenie inovačného a podnikateľského povedomia v regióne.</p> <p>Podpora inovačnej kapacity podnikateľských subjektov.</p> <p>Zvýšenie motivácie podnikov pri realizácii konkrétnych inovačných projektov.</p> <p>Zvýšenie informovanosti podnikov o dopadoch inovácií na rast konkurencieschopnosti podnikoch, o možnostiach financovania inovácií.</p>

Inovačné workshopy v regiónoch pre malé a stredné podniky	<i>Vytvorenie systémových pravidiel pre transfer technológií.</i>	<i>Podpora vzájomného prepojenia medzi MSP a organizácia mi výskumu a vývoja.</i>	Zvýšenie inovačného a podnikateľského povedomia v regióne. Podpora spolupráce medzi univerzitami, výskumno – vývojovými inštitúciami a podnikmi. Zvýšenie informovanosti podnikov o dopadoch inovácií na rast konkurencieschopnosti podnikoch, o možnostiach financovania inovácií.
--	---	---	---

Výsledky práce na projekte tvorby regionálnej inovačnej stratégie pre Žilinský región majú už v súčasnom období priamy dopad na tvorbu Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja. Naplnenie stratégie je považované za nevyhnutný predpoklad pre dosiahnutie vysokej konkurencieschopnosti a prosperity Žilinského regiónu.

Použitá literatúra

[1] Projekt Žilinská inovačná politika, Šiesty rámcový program EÚ, č. z. 517530, Žilinská univerzita v Žiline, 2005-2007

[2] DADO, M. a kol.: Rámcová stratégia Žilinského regiónu pre oblasť inovačného rozvoja, Žilinská univerzita Žilina 2006, ISBN 978-80-8070-656-2.